

L'aigua que marxa

Sau i Susqueda són els grans dipòsits d'aigua que abasteixen Barcelona mitjançant un transvasament que fa quaranta-vuit anys que funciona. L'aigua surt del Pasteral i se'n va cap a Barcelona, mentre el Ter, riu avall, defalleix. A Girona aquest transvasament sempre ha ocasionat rebuig, inicialment, pel que suposava per al territori, i després, amb el despertar de la consciència ecologista, pel que suposa per al mateix Ter. Administracions i ecologistes discrepen sobre les xifres concretes de l'aigua que marxa, però coincideixen que és absolutament necessari que disminueixi el volum d'aigua que es transfereix. Per avançar cap a la solució, s'ha signat l'acord del Ter.

Text > **M. TERESA GARCÍA**, periodista

Barcelona és una gran metròpoli que té a tocar dos rius massa petits per alimentar-la. I els autèntics dipòsits de la capital i de la seva zona d'influència són

els embassaments del riu Ter. L'aigua que es deriva cap a l'àrea de Barcelona des del 1970 es capta a la presa del Pasteral, aigües avall de Sau i Susqueda, i viatja fins a la potabilitzadora del Ter,

a Cardedeu, mitjançant una galeria de cinquanta-sis quilòmetres de longitud i d'uns tres metres de diàmetre.

L'oposició que aquest transvasament d'aigua va provocar a les comarques gi-

>> *Presa del Pasteral.* (Autoria: M. TERESA GARCÍA)

ronines va ser total des del primer moment que es va plantejar, al segle XIX. Si a Barcelona veien que el creixement continu de la capital arran de la industrialització no podia sostenir-se sense un volum suficient d'aigua, a Girona les institucions aviat van ser conscients de la catàstrofe que suposava per al territori ser l'únic contribuent al progrés de Barcelona, en termes d'abastament d'aigua.

La intenció de portar l'aigua del Ter cap a Barcelona havia aparegut inclús abans que això fos tècnicament possible. Molt més tard, Enric Mirambell, en un article del 1967 a *Los Sitios*, recollia dos intents (un de 1865 i un altre de 1869) d'extreure un metre cúbic d'aigua del Ter per portar-lo a Barcelona. El projecte de 1865 va fer que l'Ajuntament de Girona actués amb tota celeritat per presentar al governador civil un informe en contra d'aquest projecte. Posteriorment va ser la Generalitat republicana qui va preveure la derivació d'una conducció per abastar Barcelona i irrigar 28.000 hectà-

rees a l'àrea del Vallès. La guerra, de fet, segurament, va impedir que el transvasament fos una realitat molt abans.

Va ser el 1950 quan la Confederación Hidrográfica del Pirineo Oriental (CHPO) va encarregar un primer avantprojecte que va concloure que s'havia d'aconseguir la regulació del Ter mitjançant dos embassaments i que això permetria garantir l'aigua per a Barcelona. Així va néixer el sistema Ter-Llobregat.

L'Ajuntament de Girona, la Cambra Oficial de Comerç i Indústria, la Diputació de Girona i altres institucions i organismes van reaccionar en contra del pla, segons recull David Pavón en la seva tesi doctoral. La Diputació va elaborar un document que bàsicament plantejava que si el Ter tenia excedents d'aigua era perquè el desenvolupament de la província encara no havia arribat als seus nivells màxims, i que no s'havien dimensionat bé les necessitats que podia arribar a tenir. Posteriorment, encara es va fer un segon dictamen que mirava ja cap a l'Ebre com a font alternativa per a l'abastament de Barcelona.

Finalment, un decret del Ministeri d'Obres Públiques de 1958 i la Llei 15/1959, d'11 de maig, van determinar que podia marxar cap a Barcelona únicament aquella aigua que li sobrés al Ter una vegada garantit l'abastament de Girona i la seva costa, així com els cabals necessaris per als regadius del Baix Ter. Si es complia amb això es podrien derivar fins a un màxim de vuit metres cúbics per segon per a l'abastament de

Les xifres de l'ACA i Aigua És Vida sobre l'aigua que es transfereix a Barcelona o els metres cúbics que passen per Girona són ben diferents

Barcelona. Es fixava, amb caràcter preferent, un metre cúbic per segon per a l'abastament de Girona i les poblacions de la Costa Brava i que es garantís un cabal mínim de tres metres cúbics per segon al pas del Ter per la ciutat de Girona.

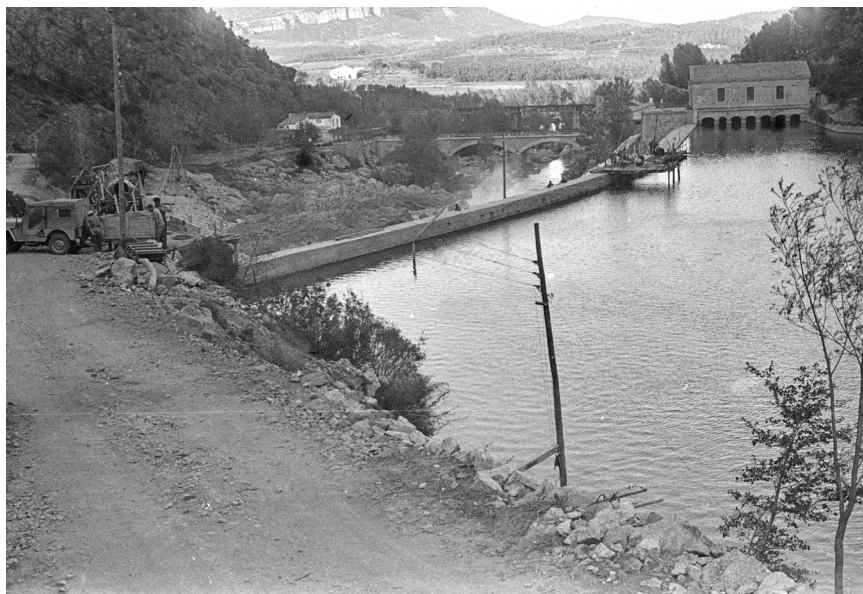
De tot plegat es va fer ressò la premsa de l'època, en la qual van ser constants els crits d'alerta. El periodista Manel Bonmatí i el senador Francesc Ferrer van ser alguns dels que van advertir de les conseqüències que la transferència d'aigua a Barcelona podia provocar. El transvasament va començar a funcionar el 1970 i la preocupació no va abandonar mai les planes de la premsa gironina, molt pendent sempre de si podia fer-se realitat un possible transvasament d'aigua de l'Ebre cap a Barcelona i alliberar en part el Ter del seu sobreesforç solidari. Ben al contrari: el que va passar, segons expliquen administracions i ecologistes, va ser que moltes poblacions van abandonar els seus pous perquè els resultava molt més fàcil apuntar-se a agafar l'aigua del sistema Ter-Llobregat.

Durant mots anys Francesc Ferrer va reclamar insistentment l'establiment d'una estació d'aforament a Girona amb la qual es pogués tenir un registre de l'aigua que li queda al Ter al seu pas per la ciutat. L'estació, després de diverses discussions sobre la ubicació, es va construir al pont de la Barca a mitjans dels anys vuitanta.

Un acord perquè guanyi el riu

Ha estat ben entrat el segle XXI quan les administracions locals, els usuaris i les entitats del territori per fi han confluït a reconèixer que és necessari assegurar un cabal ecològic per al riu Ter. Ho van fer l'agost de l'any passat signant un acord a l'espai de la Taula del Ter, integrada per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Girona, el Consorci del Ter, la Junta Central d'Usuaris d'Aigües del Baix Ter, el Centre d'Estudis

El periodista Manel Bonmatí i el senador Francesc Ferrer van advertir de les conseqüències de transferir aigua a Barcelona

>> Obres a la presa del Pasteral, a la Cellera de Ter.

(FONT: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. SALVADOR CRESCENTI MIRÓ.)

>> *L'aigua frena la seva marxa al Pasteral, on es facilita la captació per fer la transferència cap a Cardedeu.*

(Autoria: M. TERESA GARCÍA)

dels Rius Mediterranis, el Grup de Defensa del Ter, l'Àrea Metropolitana de Barcelona, el Consorci de la Costa Brava i la plataforma d'organitzacions Aigua És Vida.

Malgrat l'acord, les xifres que donen l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) i Aigua És Vida sobre l'aigua que es transfereix a Barcelona o els metres cúbics que passen per Girona són ben diferents. Els primers asseguren que en les darreres dècades s'ha derivat a Barcelona una mitjana del 37 % del cabal, mentre que Aigua És Vida manté que la quantitat, en general, està per sobre del 60 %. D'altra banda, l'ACA sosté que sempre passa per Girona un mínim de tres metres cúbics per segon, mentre que Aigua És Vida diu que no sempre és així.

Aquestes discrepàncies no han impedit l'entesa. El president del Consorci del Ter i alcalde de Sant Gregori, Quim Roca, assegura que tothom en la Taula del Ter té clar que l'únic que ha de guanyar en la negociació és «el riu». «Crec que hi haurà un abans i un després amb aquest acord i cal agrair la predisposició i bona voluntat de totes les parts que hi vam intervenir», afirma. També el director de l'Agència Catalana de l'Aigua, Jordi Agustí, explica que els llargs mesos de reunions van poder fructificar en l'entesa «perquè les diferents parts, i entre elles l'Àrea Metropolitana de Barcelona, van venir amb esperit constructiu».

El que preveu l'acord és un calendari de tres fases en les quals s'anirà reduint

la quantitat d'aigua del Ter que marxa cap a Barcelona. La primera, entre el 2018 i el 2022, ha de permetre rebaixar la transferència del Ter a cent quaranta hectòmetres cúbics l'any (fent una mitjana plurianual). En la segona fase, entre els anys 2023 i 2027, la transferència hauria de reduir-se fins als noranta hectòmetres cúbics l'any, de mitjana plurianual. I en la tercera fase, a partir del 2028, s'ha d'arribar al punt que la transferència sigui d'un màxim anual del 30 % sobre el volum total desembassat al riu (si un any el riu portés molt poca aigua no s'arribaria al 30 %) i sense que mai se superi el màxim de noranta hectòmetres cúbics. Aquest calendari va acompanyat de tot un seguit d'actuacions complementàries.

«Podem fer això perquè, de resultes de la sequera de 2007-2008, la regió metropolitana de Barcelona va fer els deures per poder atendre la reducció de cabals», assegura el director de l'ACA. Jordi Agustí desgrana tot un seguit d'inversions en infraestructures (fetes unes

i previstes d'altres) concebudes amb la filosofia d'aconseguir més quantitat d'aigua «de quilòmetre zero» per a la capital catalana i la seva àrea. Per tant, en aquests moments, segons explica, «Barcelona té recursos propis, bé dessalats, bé regenerats, bé del propi aquífer per compensar la reducció de pluja o bé la reducció d'aportació del Ter, i tota aquesta estratègia permetrà complir els compromisos».

La plataforma Aigua És Vida, en canvi, qualifica la realitat del riu de «brutal i esfereïdora» i va signar l'acord del Ter considerant-lo «de mínims». El seu portaveu, Pau Masramon recorda que s'ha de tenir molt en compte que «quan l'aigua del Ter es va començar a transferir a Barcelona el riu portava 23 metres cúbics per segon a la capçalera, abans d'entrar a Sau. Ara, en el mateix punt, el riu porta uns 11,5 metres cúbics per segon. El riu, doncs, s'ha apriat gairebé a la meitat en cinquanta anys, i el que diu l'acord és que d'aquí a deu anys al Ter se li permetrà tenir més o menys la meitat d'aquests 11 metres cúbics per segon de cabal de mitjana. Deu anys són molts quan en fa cinquanta que esperes, i tampoc parlem d'una panacea».

Des de fa dos anys, Aigua És Vida controla el cabal del Ter a l'altura de l'estació d'aforament de Girona, al pont de la Barca. L'encarregat de fer-ho, Joan Francesc Pasqual, fa una fotografia diària que acredita, segons explica, que molts dies

Aigua És Vida qualifica la realitat del riu de «brutal i esfereïdora» i signà l'acord del Ter considerant-lo «de mínims»

>> Joan Francesc Pasqual, de la plataforma Aigua És Vida, explicant com mesura cada dia el nivell de l'aigua del Ter al seu pas pel pont de la Barca. (Autoria: M. TERESA GARCÍA)

>> El Ter al seu pas per Fontajau, a Girona, a prop del punt on es controla el cabal del riu. (Autoria: M. TERESA GARCÍA)

L'ACA presenta l'acord del Ter com una garantia que d'aquí a pocs mesos començarà a millorar la situació

s'estan incomplint els cabals mínims legals. El govern tripartit va aprovar el 2006 una normativa que especificava quin havia de ser el cabal mínim segons els mesos, un decret que Masramon assegura que «està lluny de complir-se».

D'altra banda, Aigua És Vida alerta també que el fet que el riu perdi cabal i

velocitat en els seus trams baixos «implica l'aparició d'espècies com l'azol·la, que impedeixen que entri la llum del sol dins l'aigua, una situació que provoca la mort de les plantes subaquàtiques del riu, perquè no poden fer la fotosíntesi, i també dels peixos, que perden el seu aliment».

Des de l'ACA el discurs és tranquil·litzador i es presenta l'acord del Ter com una garantia que d'aquí a pocs mesos començarà a millorar la situació. Pau Masramon, en canvi, afirma que no veu clares les solucions que es plantegen des de l'ACA i alerta sobre l'elevada despesa energètica de les dessaladores, que considera que són viables només per a moments d'emergència, però que no poden ser la solució permanent.

gència, però que no poden ser la solució permanent.

El portaveu d'Aigua És Vida considera que el problema del Ter «ha de formar part de la prioritat de la política catalana i no només gironina, perquè tenir la capital de Catalunya sense una garantia d'abastament és un problema gironí». I, pel que fa al Ter, sentència que «hem de recordar que un riu és aigua en moviment, i si no hi ha aigua ja no serà un riu, serà un torrent que va ple en els moments de pluja».

>> Azol·la (Azolla filiculoides), espècie que apareix quan hi ha poc cabal i l'aigua no es mou, cobrint el curs baix del Ter, a Sobrànigues.

(Autoria: M. TERESA GARCÍA)

